

LITERATŪRA

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs (1. variants)

Atbildīgā par izdevumu Aiva Neimane

ISEC redakcija

Satura rādītājs

Ievads.....	2
Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi.....	3
Mācību saturs.....	4
Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks	7
10. klase	7
11. klase	11
12. klase	16
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	31
Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums	33
Mācību līdzekļi	33
Mācību metodes.....	34

Ievads

Izglītības satura un eksaminācijas centra izstrādātais Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta “Literatūra” programmas paraugs (turpmāk – programma) veidots atbilstoši Latvijas Republikas Vispārējās izglītības likumam un Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 715 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem” 23. pielikumam “Literatūra. Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standarts”.

Programma ir vispārējās vidējās izglītības programmas sastāvdaļa, kuru veido mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi, mācību saturs, mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni, mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums.

Piedāvātajai programmai ir ieteikuma raksturs. Pedagoģs var tematiskajā plānojumā konkretizēt un papildināt šīs programmas mācību saturu, tā apguves secību, mācību sasniegumu metodiskos paņēmienus, mācību līdzekļu un metožu uzskaitījumu. Pedagoģam ir tiesības veidot arī savu mācību priekšmeta programmu.

“Literatūra” kopā ar mācību priekšmetiem “Vizuālā māksla” un “Mūzika” veido jomu “Māksla”, un to apguve vispārējā vidējā izglītībā atbilst UNESCO Vispārējās deklarācijas par kultūru daudzveidību (2001) pamatnostādņēm. Mūsdienu izglītības attīstības politika aktualizē izglītojamā vērtību veidošanās procesu, kurā nozīmīga vieta ir kultūrai. “Literatūra” sekmē kultūras mantojuma apzināšanu un saglabāšanu, nodrošina iespēju izglītojamajam sevi izteikt dažādās radošās aktivitātēs.

Mācību priekšmeta “Literatūra” saturs strukturēts trijās daļās: “Literatūra – vārda māksla”, “Literatūra – kultūras sastāvdaļa”, “Radošā darbība”. Programma veidota detalizēti, lai atspoguļotu vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta “Literatūra” standartā minēto obligāto saturu, īstenotu pamatprasības mācību satura apguvei un palīdzētu pedagoģiem organizēt mācību darbu.

Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mācību priekšmeta mērķis

Sekmēt izglītojamā emocionālo, radošo un intelektuālo spēju attīstību, izpratni par literatūras daudzveidību un ieinteresētību folkloras un literatūras mantojuma izzināšanā.

Mācību priekšmeta uzdevumi

Sekmēt prasmi vērtēt latviešu un pasaules literatūras tendences, apzinoties literatūras nozīmi nacionālās un individuālās identitātes attīstībā.

Pilnveidot izpratni par literatūras virzieniem, veidiem, žanriem un prasmi analizēt literāro darbu mākslinieciskajā veselumā.

Attīstīt tēlaino un analītisko domāšanu literārā darba uztverē.

Mācību saturs

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Latviešu literatūra pasaules literatūras kontekstā	<p>Literatūra kā laikmeta garīgo strāvojumu izteikšanas līdzeklis: antīkā un renesanses literatūra</p> <p>Sengrieķu un latviešu mitoloģiskie priekšstati.</p> <p>Antīkās traģēdijas rašanās, tās sižetu un tēlu izmantojums latviešu literatūrā.</p> <p>Mītu izmantojums grieķu traģēdijā un reminiscences latviešu literatūrā.</p> <p>Klasiskās dzejas motīvi un formas, to ienākšana 19. gadsimta 50.–60. gadu latviešu literatūrā.</p> <p>Personības meklējumi un pretrunas renesanses literatūrā: traģēdijā, novelē, dzejā.</p> <p>Antīkās un renesanses literatūras, teātra mākslas, mūzikas, glezniecības, kinomākslas mijiedarbe.</p>	<p>Literatūra kā laikmeta garīgo strāvojumu izteikšanas līdzeklis: romantisma un reālisma literatūra</p> <p>Pasaules skatījuma atšķirības reālismā un romantismā. Kultūrvēsturisko parādību atveide reālisma un romantisma darbos.</p> <p>Ideāla meklējumi, personības un laika atklāsmē. Ideālu un realitātes atspoguļojums vācu un norvēģu literatūrā.</p> <p>Autora personības atspulgs literārā darbā un autora pozīcija.</p> <p>Romantisma un reālisma literatūras, teātra mākslas, mūzikas, glezniecības, kinomākslas mijiedarbe.</p>	<p>Literatūra kā laikmeta garīgo strāvojumu izteikšanas līdzeklis: modernisma un postmodernisma literatūra</p> <p>Avangardisms 19. un 20. gadsimta mijas literatūrā.</p> <p>Modernisma strāvojumi – impresionisms, ekspresionisms, simbolisms, pozitīvisms, eksistenciālisms, sirreālisms – un absurda literatūra; to mijiedarbe ar reālismu un romantismu. Iepriekšējo vērtību noliegums un ironija.</p> <p>Postmodernisms 20. gadsimta 2. puses literatūrā. Vērtību dekonstrukcija un spēle.</p> <p>Modernisma un postmodernisma literatūras, teātra mākslas, mūzikas, glezniecības, kinomākslas mijiedarbe.</p>
	Kultūras vērtības folklorā un literārajos darbos	Vērtību izjūta un priekšstati. Varonība, gods, humānisms –nozīmīgas vērtības renesanses literatūrā.	Vērtību pārdzīvojums. Jūtu vērtība un personības unikalitāte literatūrā.	Individuālā vērtību jēga. Dzīvības vērtība modernisma literatūrā. Vērtību dekonstrukcija un spēle postmodernismā.

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
Literatūra – vārda māksla	<p>Literatūras virzieni, veidi un žanri</p> <p>Literatūras virzienu, veidu un žanru ietekme literārā darba mākslinieciskajā veselumā</p>	<p>Mīts un tā veidi. Iniciācijas mīti, to simbolika.</p> <p>Antīkās traģēdijas kompozīcija, sižeta un tēlu mākslinieciskā atklāsme.</p> <p>Spilgtāko motīvu un tēlu mākslinieciskā atveide antīkajā dzejā. Antīkās dzejas formas.</p> <p>Renesanses traģēdijas un noveles kompozīcija, sižeta un tēlu mākslinieciskā atklāsme. Motīvu un tēlu mākslinieciskā atveide renesanses dzejā.</p> <p>Anekdotiskā jeb renesanses novele, tās sižets, tēli, kompozīcija, mākslinieciskās īpatnības latviešu literatūrā.</p>	<p>Romantismam raksturīgie simboli un mākslinieciskā izteiksme. Romantiskā meklētāja un protestētāja pretrunas un idejas dzejā un prozā.</p> <p>Reālpsiholoģiskās dzīves tēlojums prozā. Reālisma tēmu, problēmu un tēlu daudzveidība, kompozīcija un valodas savdabība.</p>	<p>Atšķirīgā esības izjūta un tēlu mākslinieciskā savdabība modernisma prozā, dzejā, dramaturģijā. Groteskas un absurda elementi modernisma literatūrā.</p> <p>Sižeta, varoņu attiecību, valodas dekonstrukcija un spēle postmodernisma prozā.</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
Radošā darbība	<p>Literāro darbu uztvere un sev nozīmīgu atziņu veidošana</p> <p>Literārā darba analīze un interpretācija</p>	<p>Intensīvās lasīšanas izmantošana informācijas iegūšanai no antīkās, renesanses vai folkloras darba: sižeta, tematikas, problemātikas, tēlu attieksmju, tēlainās izteiksmes līdzekļu un kompozīcijas īpatnību uztveršana.</p> <p>Sev nozīmīgu izjūtu, pārdzīvojumu un atziņu analīze un vērtēšana.</p> <p>Antīkās un renesanses literatūras tēla nosacītības uztvere.</p>	<p>Intensīvās lasīšanas izmantošana informācijas iegūšanai no reālisma un romantisma literatūras darba: sižeta, tematikas, problemātikas, vēstījuma, motīva, dialoga, tēlainās izteiksmes līdzekļu, valodas, formas un kompozīcijas īpatnību uztveršana.</p> <p>Objektīvais un subjektīvais literārā darba uztverē, analīzē, interpretācijā.</p> <p>Individualizēta tēla uztvere romantismā. Individualizēta un tipizēta tēla uztvere reālismā.</p> <p>Sev nozīmīgu izjūtu, pārdzīvojumu un atziņu vispārināšana.</p> <p>Sociālo parādību un autora dzīves atklāsmē literārajā darbā.</p>	<p>Intensīvās lasīšanas izmantošana informācijas iegūšanai no modernisma un postmodernisma darba: sižeta, tematikas, motīva, problemātikas, vēstījuma, dialoga, tēlu (varoņu, raksturu) attieksmju, tēlainās izteiksmes līdzekļu, valodas, formas un kompozīcijas īpatnību uztveršana.</p> <p>Lasīšanas kultūras pilnveide: estētiskā uztvere – apjēgta attieksme pret daiļdarbu kā mākslas darbu.</p> <p>Renesanses un dažādu literatūras virzienu – romantisma, reālisma, modernisma, postmodernisma – un žanru uztvere veselumā.</p> <p>Atbilstošas interpretācijas metodes izvēle. Autora, teksta un lasītāja attiecības modernisma un postmodernisma literatūrā.</p>
	Radoša pašizteikšanās: pētniecība un jaunrade	<p>Pārspriedums un eseja par literatūru un kultūru.</p> <p>Temata formulēšana.</p> <p>Materiālu vākšanas paņēmieni un soļi, dažādu viedokļu izzināšana un apkopošana.</p> <p>Sava viedokļa formulēšana un argumentēšana.</p> <p>Lasītāja refleksijas (brīvais raksts, vēstule, dienasgrāmata u. c.).</p>	<p>Recenzija par literatūru un kultūru.</p> <p>Referāts par literatūru un kultūru.</p> <p>Materiāla analīze un vispārināšana.</p> <p>Individuālā jaunrade daudzveidīgās formās.</p>	<p>Pētnieciskais darbs par literatūru, kino, teātra mākslu.</p> <p>Pētnieciskās problēmas un hipotēzes formulēšana.</p> <p>Pētnieciskā darba teorētiskās un analītiskās daļas veidošana.</p> <p>Pētnieciskā rezultāta aizstāvēšana.</p> <p>Jaunrades projekta veidošana un īstenošana, izmantojot daudzveidīgas tehnikas.</p>

Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks

Sasniedzamais rezultāts mācību satura apguves laikā, kas raksturo izglītojamo attieksmes, norādīts slīprakstā.

10. klase

1. Mīts un tā ietekme literatūrā (15% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. mīta iezīmes, tā veidi un simbolika;
- 1.2. latviešu mīti, mīts par eža kažociņu un Lāčplēsi;
- 1.3. Lāčplēsis M. Zālītes libretā;
- 1.4. mīta iezīmes un simboliskie priekšstati K. Skalbes literārajās pasakās “Dvēseļu mežs” vai “Sarkanā puķe”, vai “Gulbju jaunava”;
- 1.5. sengrieķu Trojas cikla mīti un mīts par Oidipu.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot mīta jēdzienu un antropomorfisma, animisma, bināro opozīciju, totēmisma, iniciācijas izpausmi mītā.</p> <p>Saskata latviešu un sengrieķu mītu sižetus par Lāčplēsi, eža kažociņu, Oidipu un Trojas karu literārajos darbos.</p> <p><i>Pārdomā varonību kā nozīmīgu vērtību.</i></p> <p>Vērtē atšķirīgās varonības izpausmes latviešu un grieķu kultūrā.</p> <p>Argumentē savu sapratni par latviešu un sengrieķu mītisko pasaules ainu.</p>	<p>Prot noteikt mītiskos pretstatus (augša–apakša, zeme–debesis, savējie–svešie, gaisma–tumsa, labais–ļaunais u. c.) folkloras tekstos.</p> <p>Nosaka mītu veidus: iniciācijas, kosmogonisko, antropogonisko, dabas un heroisko.</p> <p>Atpazīst mītu simbolus (varoņa, meža, mājas, nogrimušās pils, eža kažociņa) latviešu tautas pasakās un teikās.</p> <p>Raksturo mītu izmantojumu K. Skalbes literāro pasaku sižetos un tēlos.</p> <p>Raksturo tautas varoņa Lāčplēša kopīgās un atšķirīgās iezīmes A. Pumpura eposā “Lāčplēsis” un M. Zālītes libretā “Lāčplēsis”.</p> <p>Salīdzina latviešu un sengrieķu mītu sižetus un raksturo varoņu – Lāčplēša, Ahilleja, Odiseja un Oidipa – kopīgās un atšķirīgās iezīmes.</p>	<p>Izmanto racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu latviešu un sengrieķu mītu un literāro darbu apgūvē.</p> <p>Analizē un formulē savu viedokli pārspriedumā par mītiskajiem simboliem kā kultūras vērtību.</p>

2. Antīkā traģēdija, teātris, dzeja, to ietekme latviešu literatūrā (28% no kopējā mācību stundu skaita)

- 2.1. antīkās traģēdijas un teātra rašanās, traģēdijas jēdziens;
- 2.2. Sofokla traģēdijas “Valdnieks Oidips” sižets, tēli, kompozīcija. Mīta izmantojums traģēdijā;
- 2.3. Horācija dzejas motīvi, tēli, to mākslinieciskā atveide, dzejas forma;
- 2.4. klasiskās dzejas motīvi un formas J. Alunāna dzejā;
- 2.5. pazudušā dēla motīvs R. Blaumaņa lugā “Pazudušais dēls”. Lugas sižets, tēlu mākslinieciskā atveide un lugas kompozīcija.
Antīkās traģēdijas ietekme lugas kompozīcijā un tēlu izveidē.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot antīkās traģēdijas un teātra rašanās apstākļus, Bībeles mīta par pazudušo dēlu izmantojumu literatūrā.</p> <p>Prot saskatīt antīkās traģēdijas un R. Blaumaņa lugas “Pazudušais dēls” tēlu un sižeta kopību.</p> <p>Prot saskatīt antīkās lirikas ietekmi J. Alunāna dzejas formu izveidē.</p> <p>Apzinās nacionālo kultūrvērtību uzturēšanas nepieciešamību tautā jaunlatviešu periodā.</p> <p>Pārdomā un apzinās morāles vērtības Sofokla un R. Blaumaņa lugās.</p>	<p>Zina jēdzienus: traģēdija, drāma, katarse.</p> <p>Raksturo Sofokla traģēdijas varoņus un kompozīciju, Oidipa mīta izmantojumu.</p> <p>Raksturo R. Blaumaņa drāmas “Pazudušais dēls” sižetu, kompozīciju un varoņu raksturu māksliniecisko atklāsmi, valodu.</p> <p>Raksturo un salīdzina antīkās traģēdijas ietekmi drāmas “Pazudušais dēls” kompozīcijā un Ažas tēlā.</p> <p>Raksturo Horācija dzejas motīvus, tēlus un dzejas formas.</p> <p>Raksturo J. Alunāna dzejas motīvus, tēlus, dzejas formas, dzejas nacionālo ievirzi, saskata antīkās dzejas formu izmantojumu.</p>	<p>Izmanto racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu sengrieķu traģēdijas un R. Blaumaņa lugas kopīgo un atšķirīgo iezīmju noteikšanā.</p> <p>Fiksē savas lasītāja reflexijas un emocijas par Sofokla traģēdijas un R. Blaumaņa drāmas konfliktu, problēmām, tēlu attiecībām.</p> <p>Izjūt un pamato Horācija un J. Alunāna dzejā ietvertās noskaņas.</p>

3. Renesanses traģēdija, novele, dzeja, to ietekme latviešu literatūrā (42% no kopējā mācību stundu skaita)

- 3.1. renesanses literatūras rašanās un galvenās iezīmes;
- 3.2. vitalitātes motīvs Dž. Bokačo noveļu sižetos, tēlos; kompozīcijas un mākslinieciskās izteiksmes savdabība;
- 3.3. J. Ezeriņš – renesanses noveles pārstāvis latviešu literatūrā. Anekdotiska notikuma izmantojums sižetā; tēli, kompozīcija, mākslinieciskā savdabība;
- 3.4. angļu renesanses literatūra un teātris;
- 3.5. V. Šekspīra traģēdijas “Hamlets” konflikts, tēlu attiecības, kompozīcija;
- 3.6. V. Šekspīra soneti, motīvu un tēlu mākslinieciskā atveide.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot humānismu renesanses literatūrā.</p> <p>Saprot renesanses noveļu, traģēdijas un angļu renesanses teātra rašanās apstākļus.</p> <p>Prot saskatīt renesanses literatūras ietekmi J. Ezeriņa novelēs.</p> <p>Pārdomā un apzinās humānisma vērtību – indivīda jūtu un prāta lielumu, saskaņas ar sevi un citiem meklēšanu, ceļu uz garīgo pilnību.</p>	<p>Raksturo mīlestības un cilvēka vitalitātes tēlojumu Dž. Bokačo novelēs.</p> <p>Vērtē J. Ezeriņa noveļu “Kādas blusas stāsts”, “Mērkaķis”, “Kaprāči” sižeta anekdotiskumu, traģiskā un komiskā savijumu, varoņu rakstura dīvainības, kompozīcijas savdabību, valodas asprātīgumu un spilgtumu.</p> <p>Analizē V. Šekspīra traģēdijas “Hamlets” konfliktu, tēlu savstarpējās attiecības, kompozīciju, monologa un dialoga spilgtumu.</p> <p>Izprot antīkās traģēdijas kompozīcijas un tēlu izveides ietekmi V. Šekspīra traģēdijā “Hamlets”.</p> <p>Raksturo V. Šekspīra sonetu motīvus, tēlus, formu.</p>	<p>Fiksē savas lasītāja refleksijas par J. Ezeriņa noveļu varoņu rakstura dīvainībām.</p> <p>Formulē savu viedokli pārspriedumā par renesanses uzskatu krīzi Hamleta tēlā.</p> <p>Izvēlas sev nozīmīgu V. Šekspīra sonetu un norunā latviešu un oriģinālvalodā.</p>

4. Mītu, antīkās un renesanses literatūras iezīmes 19. un 20. gadsimta beigu spilgtu latviešu rakstnieku darbos (15% no kopējā mācību stundu skaita)

- 4.1. mītu un renesanses literatūras iezīmes G. Repšes stāsta “Vējam līdzī” sižetā un tēlu veidojumā;
- 4.2. antīkās literatūras iezīmes moderna cilvēka dvēseles un prāta krīzes atveidē E. Veidenbauma dzejā.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Izprot mīta, antīkās un angļu renesanses literatūras iezīmes.</p> <p>Saprot 19. un 20. gadsimta beigu spilgtu latviešu rakstnieku īpašo novatorisko devumu literatūrā un ietekmi kultūrā.</p> <p><i>Pārdomā un apzinās morāles vērtību – goda, taisnīguma, sirdsapziņas, laimes, vārdu un darbu saskaņas – jēgu.</i></p>	<p>Zina jēdzienus: reminiscence, alūzija.</p> <p>Raksturo un salīdzina antīkās un renesanses literatūras iezīmes ar G. Repšes stāstā “Vējam līdzī” ietvertās dzīvības un nāves, mīlestības un nodevības problēmas, tēlu veidojuma atšķirības un valodas savdabību.</p> <p>Raksturo mītiskās norises G. Repšes stāstā “Vējam līdzī”.</p> <p>Raksturo un salīdzina antīkās un renesanses literatūras iezīmes ar E. Veidenbauma dzejā atklāto personības pretrunīgumu, cilvēka gara pasaules dominanti un pārdzīvojumu saskarsmē ar nepieņemamo dzīves realitāti.</p>	<p>Fiksē savas lasītāja refleksijas par dzīvības un nāves, mīlestības un nodevības, tagadnes un pagātnes notikumu savijumu, cilvēka personības pretrunīgumu, gara pasaules dominanti un pārdzīvojumu.</p> <p>Izvēlas un norunā sev nozīmīgu E. Veidenbauma dzejoli.</p> <p><i>Novērtē savu lasītāja jūtu un intelektuālo pieredzes izaugsmi un nepieciešamo pilnveidi.</i></p>

11. klase

1. Romantisms vācu un norvēģu literatūrā (14% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. romantisma rašanās, iedalījums, pasaules skatījuma mākslinieciskās īpatnības: galvenās iezīmes, raksturīgie simboli un mākslinieciskā izteiksme;
- 1.2. ieskats vācu un norvēģu romantisma īpatnībās;
- 1.3. J. V. Gētes filozofiskās traģēdijas “Fausts” (1. daļa) garīgo meklējumu tēma, tēlu simboliskais saturs, kompozīcija, mākslinieciskā izteiksme. Fausts – jauna tipa personība;
- 1.4. cilvēka individualitātes sadrumstalotības problēma H. Ibsena drāmā “Pērs Gints”, lugas konflikts, tēlu simboliskais saturs, kompozīcija, mākslinieciskā izteiksme.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot romantisma rašanās apstākļus un iezīmes, romantisma pretstatus un simbolus.</p> <p>Saprot vācu un norvēģu romantisma rašanās apstākļus un īpatnības.</p> <p>Prot saskatīt romantisma iezīmes un autora personības atspulgu literārajos darbos.</p> <p>Prot noteikt romantiskos simbolus un izprot to kultūras vērtību.</p> <p>Pārdomā un apzinās personības brīvību un ideālus kā nozīmīgu vērtību vācu un norvēģu romantismā.</p>	<p>Saprot filozofiskās traģēdijas un drāmas iezīmes.</p> <p>Raksturo J. V. Gētes filozofiskās traģēdijas “Fausts” dzīves jēgas dialektiku, varoņu dzīves uzdevuma izpratni un iekšējo cīņu, tēlu simbolisko saturu, kompozīciju, māksliniecisko izteiksmi.</p> <p>Izprot Faustu kā jauna tipa personību – domātāju, vērtētāju un iekšējo pretrunu plosītu aktīvu pasaules pārveidotāju.</p> <p>Raksturo H. Ibsena drāmā “Pērs Gints” attēloto cilvēka dzīves aicinājuma problēmu, tēlu attieksmes, lugas simbolisko saturu, kompozīciju, māksliniecisko izteiksmi.</p> <p>Izprot Pēra Ginta tēla atveidē ietverto vārdu un darbu neatbilstīgu, egoismu un kompromisu dzīvi.</p>	<p>Izmanto racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu vācu un norvēģu romantisma darbu apgūvē, kopīgā un atšķirīgā noteikšanā.</p> <p>Fiksē savas lasītāja refleksijas un emocijas par J. V. Gētes filozofiskās traģēdijas, H. Ibsena drāmas problēmām un tēlu attiecībām.</p> <p>Izjūt, analizē un formulē savu viedokli pārspriedumā vai argumentētajā esejā par J. V. Gētes un H. Ibsena darbos atveidotā romantisma varoņa individualitāti.</p> <p>Izmanto biogrāfisko metodi teksta interpretācijā, raksturojot autoru uzskatu ietekmi tēmas un motīvu izvēlē.</p>

2. Romantisms latviešu literatūrā (61% no kopējā mācību stundu skaita)

- 2.1. tautiskā, klasiskā, jaunromantisma rašanās un attīstība latviešu literatūrā;
- 2.2. ideālu un realitātes sadursme Aspazijas drāmas “Vaidelote” sižetā, tēlos, lugas kompozīcijā un valodā;
- 2.3. spilgtas individualitātes dzīves jēgas meklējumu un protesta atklāsmē Aspazijas dzejoļu krājumā “Sarkanās puķes”.
Romantismam raksturīgo dzejas motīvu, tēlu, kompozīcijas, formas un mākslinieciskās izteiksmes atveide krājumā;
- 2.4. liriskā “es” sāpju smeldze un ilgas pēc sirdsskaidrības un mūžīgā J. Poruka dzejā. Romantismam raksturīgo dzejas motīvu, tēlu, kompozīcijas, formas un mākslinieciskās izteiksmes atveide;
- 2.5. romantismam raksturīgā pasaules sāpju izjūtas atklāsmē J. Poruka filozofiskā garstāsta “Pērļu zvejnieks” sižetā, tēlos, mākslinieciskajā veidojumā un valodas spilgtumā;
- 2.6. harmonijas meklējumi un pretstatu vienības iespējamība F. Bārdas dzejā. Romantismam raksturīgo dzejas motīvu, tēlu, kompozīcijas, formas un mākslinieciskās izteiksmes atveide;
- 2.7. romantiskās personības atveide Raiņa dzejoļu krājumā “Gals un sākums”, krājuma motīvi, tēli, kompozīcijas, mākslinieciskās izteiksmes un formas īpatnības;
- 2.8. pretrunīgas un traģiskas personības meklējumu ceļš Raiņa traģēdijā “Jāzeps un viņa brāļi”, lugas sižets, konflikts, tēli, kompozīcija.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot latviešu romantisma rašanās apstākļus, iedalījumu un raksturīgās iezīmes.</p> <p>Atšķir tautiskā, klasiskā un jaunromantisma pazīmes.</p> <p>Saprot romantisma iezīmes, autora personības un laikmeta iezīmes literārajās darbos.</p> <p>Prot saistīt romantisma literatūras darbus ar līdzīgām izpausmēm citos mākslas veidos – glezniecībā, mūzikā, teātra mākslā.</p> <p>Saprot Aspazijas, J. Poruka, F. Bārdas, Raiņa novatorisko devumu romantisma literatūras attīstībā un ietekmi latviešu kultūrā.</p>	<p>Raksturo Aspazijas romantisma izpausmes drāmas “Vaidelote” sižeta, tēlu, kompozīcijas veidojumā un valodā.</p> <p>Izprot mīlestības un atriebības, individualitātes un sabiedrības pretstatījumu, garīgo izaugsmi cīņā par savu laimi galvenās varones Mirdzas tēlā.</p> <p>Raksturo Aspazijas romantisma izpausmes krājuma “Sarkanās puķes” dzejas motīvus, tēlos, kompozīcijas veidojumā, formā un valodā, izprot spilgtas individualitātes dzīves jēgas meklējumus un protestu pret dzīves realitāti liriskā “es” atveidē.</p> <p>Raksturo J. Poruka romantisma izpausmes dzejas motīvus, tēlos, dzejoļu kompozīcijā, formā un</p>	<p>Prot izmantot racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu latviešu romantisma autoru darbu kopīgo un atšķirīgo iezīmju noteikšanā.</p> <p>Fiksē savas lasītāja refleksijas un emocijas par latviešu romantisma autoru dzejas, prozas, traģēdijas motīvu, konfliktu, problēmām, tēlu attiecībām, ideāla meklējumiem, salīdzina ar saviem uzskatiem.</p> <p>Izjūt latviešu romantiķu darbos ietvertās noskaņas un formulē savu viedokli par romantiskā varoņa ideāla meklējumiem un pretrunām pārsprīdumā.</p>

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p><i>Pārdomā un apzinās jūtu, gribas, dzīvības, ideālu, nemitīgas pasaules izziņas vērtību.</i></p>	<p>valodā, izprot liriskā “es” kā spilgtas individualitātes sāpīgo dvēseles konfliktu ar dzīves realitāti.</p> <p>Raksturo romantisma izpausmes J. Poruka filozofiskā garstāsta “Pērļu zvejnieks” sižeta, tēlu, kompozīcijas veidojumā un valodā, izprot metafizisku tiešanos bezgalībā galvenā varoņa Anša Vairoga apziņā.</p> <p>Raksturo romantisma iezīmes F. Bārdas dzejas motīvu, tēlu, kompozīcijas, formas un mākslinieciskās izteiksmes atveidē, izprot dzejas liriskā “es” bijību pret dabu, dvēseli un Dievu.</p> <p>Raksturo Raiņa dzejoļu krājuma “Gals un sākums” motīvus, tēlus, kompozīcijas, mākslinieciskās izteiksmes un formas īpatnības, izprot romantiskās personības nemitīgo garīgās pilnveides dziņu (“es ritu”) zemes un kosmosa lokos.</p> <p>Izprot Raiņa nākotnes cilvēka koncepciju un raksturo romantisma izpausmes Raiņa traģēdijas “Jāzeps un viņa brāļi” sižeta, tēlu, kompozīcijas veidojumā un valodā.</p> <p>Izprot mīlestības un naida, piedošanas un atriebības, individualitātes un sabiedrības pretstatījumu galvenā varoņa Jāzēpa tēlā un viņa garīgo izaugsmi cīņā par savu patību.</p>	<p>Salīdzina pētnieciskā darbā dažādu romantisma autoru daiļrades īpatnības.</p> <p>Vērtē recenzijā romantismam atbilstīgu teātra izrādi.</p> <p>Izvēlas un norunā sev nozīmīgu J. Poruka vai Aspazijas, vai F. Bārdas, vai Raiņa dzejoli.</p> <p>Izmanto biogrāfisko, psihoanalītisko un strukturālo pieeju teksta interpretācijā.</p>

3. Reālisms franču literatūrā (8% no kopējā mācību stundu skaita)

- 3.1. reālisma literatūras raksturojums;
- 3.2. ieskats franču reālisma literatūras rašanās apstākļos un īpatnībās;
- 3.3. O. de Balzaka romāna “Gorio tēvs” sižets, tēli, kompozīcija, mākslinieciskā savdabība. Vecāku un bērnu attiecību problēma.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot reālisma rašanās apstākļus un galvenās iezīmes.</p> <p>Saprot franču reālisma rašanās apstākļus un īpatnības.</p> <p>Saskata reālisma iezīmes un O. de Balzaka personības un laikmeta atspulgu romānā “Gorio tēvs”.</p> <p><i>Pārdomā un apzinās harmonisku cilvēku attiecību vērtību.</i></p>	<p>Raksturo Francijas 19. gadsimta 1. puses cilvēku savstarpējo attiecību un ģimenes sadzīves tēlojumu tematikā, problēmu risinājumā, tēlu individualizācijā un tipizācijā, to savstarpējo attiecību atklāsmē, kompozīcijā un valodā.</p> <p>Izprot O. de Balzaka romānā iepazīto tēva pārdzīvojuma spilgtumu.</p>	<p>Prot izmantot racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu O. de Balzaka romāna reālisma pazīmju apgūvē.</p> <p>Fiksē savas lasītāja refleksijas par O. de Balzaka romāna problēmām, tēlu attiecībām.</p> <p>Formulē savu viedokli par vecāku un bērnu attiecību problēmām dažādos laikos pārspriedumā vai argumentētajā esejā.</p> <p>Izmanto socioloģisko metodi teksta interpretācijā, raksturojot 19. gadsimta Parīzes sabiedrības realitāti, varoņu sociālo un psiholoģisko konfliktu.</p>

4. Reālisms latviešu literatūrā (17% no kopējā mācību stundu skaita)

- 4.1. reālisma rašanās apstākļi un īpatnības latviešu literatūrā;
- 4.2. psiholoģiskajam reālismam raksturīgās pasaules izjūtas atklāsme R. Blaumaņa novelēs “Salna pavasarī”, “Purva bridējs”, “Raudupiete” sižetā, tēlos, kompozīcijā, mākslinieciskajā veidojumā un valodas spilgtumā;
- 4.3. reālismam raksturīgās pasaules izjūtas psiholoģiskā atklāsme A. Upīša noveļu “Rožu slepkava”, “Trāķietis Kilons” sižetā un tēlos;
- 4.4. reālisma un naturālisma iezīmes A. Upīša romāna “Zelts” sižeta, problēmu, tēlu, kompozīcijas mākslinieciskajā atveidē.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot latviešu reālisma literatūras rašanās apstākļus un īpatnības.</p> <p>Saprot naturālisma jēdzienu, tā saistību ar reālismu.</p> <p>Saprot rakstnieku – R. Blaumaņa un A. Upīša – novatorisko devumu reālisma literatūras attīstībā un ietekmi latviešu kultūrā.</p> <p><i>Pārdomā un apzinās laimes un dzīvības vērtību.</i></p>	<p>Raksturo varoņu psiholoģiju, laikmetu, vidi R. Blaumaņa novelēs “Salna pavasarī”, “Purva bridējs”, “Raudupiete”, novērtē to atveidi sižetā, tēlos, kompozīcijā, mākslinieciskajā veidojumā un valodas spilgtumā.</p> <p>Izprot un novērtē R. Blaumaņa noveļu varoņu raksturus izvēles situācijā un to atveides psiholoģisko spilgtumu.</p> <p>Raksturo reālistiskās pasaules izjūtas psiholoģisko atklāsmi A. Upīša noveļu “Rožu slepkava”, “Trāķietis Kilons” sižetā, tēlu attiecībās, kompozīcijas un mākslinieciskās izteiksmes spilgtumu.</p> <p>Izprot un novērtē A. Upīša noveļu varoņu raksturu atveidē ietvertu sociālo un psiholoģisko konfliktu starp ilūzijām un dzīves īstenību, kailās dzīvības protestu pret nežēlību un varmācību.</p> <p>Raksturo sabiedrības morāles un sadzīves tēlojumu, naudas postošo ietekmi cilvēka dvēselē A. Upīša romānā “Zelts”, tā tematiku, problēmas, tēlu individualizāciju un tipizāciju, to savstarpējās attiecības, kompozīciju un valodu.</p>	<p>Izmanto racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu R. Blaumaņa un A. Upīša reālisma kopīgo un atšķirīgo iezīmju noteikšanā.</p> <p>Fiksē savas lasītāja refleksijas un emocijas par R. Blaumaņa un A. Upīša prozas darbu problēmām, tēlu attiecībām, reālisma izpausmēm darbos.</p> <p>Formulē savu viedokli par cilvēku izvēles situācijā pārspriedumā vai argumentētajā esejā.</p> <p>Izmanto biogrāfisko un psihoanalītisko metodi teksta interpretācijā.</p>

12. klase

1. Modernisma literatūra. Simbolisms franču un krievu literatūrā (6% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. disharmoniskā pasaules izjūta modernismā – sakaru saraušana ar tradicionālajām vērtībām, jaunā glorificēšana. Modernisma strāvojumu – simbolisma, ekspresionisma, impresionisma, neoklasicisma, eksistenciālisma, sirreālisma – un absurda literatūras raksturīgās iezīmes un mākslinieciskā izteiksme;
- 1.2. ieskats franču un krievu simbolismā. Dzejas tēli – cilvēka gara pasaules zīmes;
- 1.3. Š. Bodlērs – modernisma aizsācējs franču un Eiropas literatūrā. Simbolismam raksturīgais atbaidošā un cēlā kontrasts sabiedrības un indivīda atveidē, dzejas tēli, to simboliskais saturs, dzejoļu kompozīcija, mākslinieciskā izteiksme;
- 1.4. krievu simbolisma dzejas motīvu un indivīda kā pārcilvēka atveide.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot modernisma rašanās apstākļus un atšķirības no tradicionālās mākslas – reālisma un romantisma.</p> <p>Izprot dažādo modernisma strāvojumu – simbolisma, ekspresionisma, impresionisma, neoklasicisma, eksistenciālisma, sirreālisma – un absurda literatūras atšķirīgās iezīmes.</p> <p>Saprot franču un krievu simbolisma rašanās apstākļus, īpatnības, modernisma simbolus un salīdzina ar līdzīgām kultūras parādībām glezniecībā un citos mākslas veidos.</p> <p>Apzinās modernisma simbolus un izprot to kultūras vērtību.</p> <p>Pārdomā un apzinās personības un dzīves sarežģītās attiecības kā nozīmīgu vērtību franču un krievu modernismā.</p>	<p>Raksturo iekšējo pretstatu cīņu starp miesu un garu, Sātānu un Dievu, tēlu simbolisko saturu, kompozīciju, māksliniecisko izteiksmi Š. Bodlēra dzejā.</p> <p>Analizē Š. Bodlēra dzejas liriskā “es” duālismu un nemitīgu tieksmi pēc nesasniedzamā ideāla, pārbaudot sevi mākslā, mīlestībā, lielpilsētas dzīvē, laimē, netikumā un dumpī pret pastāvošo lietu kārtību.</p> <p>Raksturo D. Merežkovska vai K. Baļmonta, vai V. Brjusova, vai A. Belija dzejas motīvus un tēlos atveidoto dzejas liriskā “es” drudzaino dzīves un mirkļa tvērumu, misticisma iezīmes, dzejas tēlu simboliku, literāro un neliterāro valodas slāņu izmantojumu mākslinieciskajā izteiksmē.</p>	<p>Izmanto racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu franču un krievu simbolisma darbu apgūvē.</p> <p>Fiksē un analizē savas emocijas un pārdomas par Š. Bodlēra un krievu simbolistu dzejas motīviem un tēliem.</p> <p>Izvēlas un norunā sev nozīmīgu kāda simbolista dzejoli latviešu un oriģinālvalodā.</p> <p>Izmanto biogrāfisko un psihoanalītisko metodi teksta interpretācijā.</p>

2. Dekadentiskais simbolisms latviešu dzejā (4% no kopējā mācību stundu skaita)

- 2.1. dekadentiskā simbolisma rašanās, ietekmes un mākslai izvirzītās prasības latviešu literatūrā;
- 2.2. cilvēka dvēseles dzīves visdziļāko slāņu un tajā mītošo ārdošo spēku atklāsmes E. Virzas agrīnajā dzejā 20. gadsimta sākumā. Dekadentiskajam simbolismam raksturīgo dzejas motīvu, tēlu, kompozīcijas, formas un mākslinieciskās izteiksmes atveide.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Izprot latviešu dekadences rašanās apstākļus, tās iezīmes: iedziļināšanos personības zemapaņņā, erotikas, dzīves apņņikuma un nāves estetizāciju.</p> <p>Saprot franču un krievu simbolistu ietekmi latviešu literatūrā.</p> <p>Novērtē E. Virzas novatorisko devumu modernisma literatūras attīstībā un ietekmi latviešu kultūrā.</p> <p>Saskata līdzīgo simbolisma literatūras darbos un glezniecībā.</p> <p><i>Pārdomā un apņņinās citādo morāles un tikumu izpratņņi kā diskutablu vērtību.</i></p>	<p>Raksturo dekadentiskajam simbolismam raksturīgo disharmoniskā, nepievilcīgā, kaislības un tumšo dziņņu, dzīves kā neizzināmas mīstērijas dominanti liriskā “es” atveidē E. Virzas dzejoļu krājumā “Biķeris” un dzīvespriecīgo rotaļīgumu krājuma “Dievišķīgās rotaļas” motīvos, dzejas tēlos, formā un valodā.</p>	<p>Salīdzina, analizē un formulē savu viedokli pārskatā par romantisma un simbolisma tēlos ietvertu simbolu un kaislības izpausmes atšķirību Š. Bodlēra, E. Virzas un Aspazijas darbos.</p> <p>Izmanto strukturālo vai psihoanalītisko metodi teksta interpretācijā.</p>

3. Ekspresionisms latviešu literatūrā (4% no kopējā mācību stundu skaita)

3.1. ekspresionisms latviešu literatūrā Pirmā pasaules kara laikā un tā galvenās iezīmes;

3.2. cilvēka aktīvas jūtu darbības, cerību un baiļu atklāsme L. Laicena dzejoļu krājuma “Ho-Taī” motīvos, tēlos, mākslinieciskajā izteiksmē.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Izprot ekspresionisma rašanās apstākļus un galvenās iezīmes.</p> <p>Saprot L. Laicena novatorisko devumu ekspresionisma un impresionisma savijumā un ietekmi latviešu kultūrā.</p> <p><i>Pārdomā un apzinās cilvēka gara dzīves dominanti, tās vietu pasaules pārveidē un jaunu ideālu radīšanā.</i></p>	<p>Raksturo prasību pēc jauniem ideāliem – mīlestības un cilvēku brālības – L. Laicena dzejoļu krājuma “Ho-Taī” motīvos, tēlos, ekspresionistiskās un impresionistiskās noskaņās, dzejoļu formas īpatnībās.</p>	<p>Prot izmantot racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu L. Laicena dzejoļu krājuma “Ho-Taī” apgūvē.</p> <p>Pēta 20. gadsimta pirmo gadu desmitu kultūrvēsturiskās atbalsis L. Laicena dzejoļu krājumā “Ho-Taī”.</p> <p>Izmanto biogrāfisko metodi teksta interpretācijā.</p>

4. Modernisma, romantisma un reālisma iezīmju saplūsme latviešu literatūrā 20. gadsimta 1. pusē (17% no kopējā mācību stundu skaita)

- 4.1. A. Čaka savdabīgais pasaules redzējums dzejoļu izlasē “Mana paradīze”. Pilsētas daudzveidīgais un spilgtais tēls;
- 4.2. latviešu strēlnieku varoņdarba nemirstības atklāsmē A. Čaka poēmā “Mūžības skartie”;
- 4.3. nacionālo vērtību dominante un valstiskā klasicisma jeb pozitīvisma un sirreālisma iezīmes E. Virzas prozas poēmā “Straumēni”;
- 4.4. Latvijas lauku problēmu pēc Pirmā pasaules kara un cilvēku sarežģīto attiecību atklāsmē J. Jaunsudrabiņa romānā “Jaunsaimnieks un Velns”. Dažādu literatūras virzienu iezīmes;
- 4.5. modernisma, reālisma un romantisma savijums – cilvēka dvēseles sašķeltības vai harmonijas atklāsmes līdzeklis.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Izprot modernisma saplūsmi ar romantismu un reālismu.</p> <p>Saskata A. Čaka dzejas pasaulei līdzīgo modernisma izpausmi K. Padega un citu gleznotāju darbos.</p> <p><i>Apzinās nacionālā pašlepnuma un kalpošanas pienākumam vērtību.</i></p>	<p>Saprot pozitīvisma, sirreālisma un receptīvi estētiskās interpretācijas metodes jēdzienu.</p> <p>Raksturo A. Čaka modernismam raksturīgo dumpiniecisko kaisli un jūtas, pilsētas ikdienas dzīves kontrastos balstīto smeldzīgo liriskā “es” atklāsmi dzejoļu krājumā “Mana paradīze” motīvos, tēlos, metaforas, personifikācijas un salīdzinājuma spilgtumā.</p> <p>Raksturo konkrētas vēsturiskas personības un vispārināto latviešu strēlnieku kā brīvības cīņu varoņa tēlu A. Čaka poēmas “Mūžības skartie” tematikā, tēlos, kompozīcijā, mākslinieciskajā veidojumā un valodas spilgtumā, novērtē ietvertu dokumentalitāti un heroiku.</p> <p>Raksturo ticību visu lietu nemainīgajai kārtībai un mūžīgumam: lauku sētas dabas un cilvēka harmonijai darbā, tradīcijās, mūžīgajā paaudžu saistījumā E. Virzas prozas poēmā “Straumēni” tematikas, tēlu, kompozīcijas atklāsmē, izprot Bībeles valodas</p>	<p>Veido jaunrades darbu – virtuāla vai reāla poētiskā ekskursija “Čaka pilsētā”.</p> <p>Veido jaunrades darbu ar pētniecības elementiem par cilvēka un dabas harmonijas tēlojumu E. Virzas “Straumēnos” un paša izglītojamā pieredzē.</p> <p>Formulē pārspriedumā savu viedokli par dzīves pamatvērtībām A. Čaka un/vai E. Virzas, un/vai J. Jaunsudrabiņa darbos.</p> <p>Izvēlas un norunā sev nozīmīgu A. Čaka dzejoli.</p> <p>Izmanto biogrāfisko vai psihoanalītisko, vai strukturālo, vai receptīvi estētisko metodi romantisma, reālisma un modernisma tekstu interpretāciju.</p>

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
	<p>svinīgumam līdzīgo cildeno noskaņu.</p> <p>Izprot pozitīvisma iezīmes prozas poēmas “Straumēni” idejiskajā dabas un cilvēka dzīves cikliskuma atklāsmē un sirreālisma iezīmes pagātnes ainu vērošanā un tautas kolektīvās atmiņas atspoguļojumā.</p> <p>Raksturo sabiedrības morāles un sadzīves iluzoro harmoniju un kaislību postošo ietekmi cilvēka dzīvē J. Jaunsudrabiņa romāna “Jaunsaimnieks un Velns” tematikā, problēmu un tēlu savstarpējo attiecību atklāsmē.</p> <p>Izprot pozitīvisma, psiholoģiskā reālisma un simbolisma savijumu J. Jaunsudrabiņa romānā “Jaunsaimnieks un Velns”.</p>	

5. Eiropas absurda literatūra (5% no kopējā mācību stundu skaita)

5.1. absurda literatūras rašanās un galvenās iezīmes;

5.2. vientulības un absurdas eksistences atklāsmes S. Beketa lugā “Gaidot Godo” konfliktā, kompozīcijā, tēlu attiecībās, valodā.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Izprot absurda literatūras rašanās apstākļus un iezīmes: indivīda sapņu un realitātes, vientulības un ciešanu, nespējas saprasties ar otru dehumanizēto, grotesko atveidi.</p> <p><i>Pārdomā jēgas un bezjēgas būtību.</i></p>	<p>Saprot jēdzienus: absurda literatūra, groteska, literatūras dehumanizācija.</p> <p>Raksturo cilvēka vientulību, rīcības nespēju, individualitātes zudumu banālā, dehumanizētā eksistencē S. Beketa lugā “Gaidot Godo”, novērtē konflikta, tēlu attiecību un valodas absurdo raksturu.</p>	<p>Prot izmantot racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu S. Beketa darbu apgūvē.</p> <p>Formulē savu viedokli par absurda literatūras varoņa eksistences bezjēdzības tēlojumu pārspriedumā.</p> <p>Sagatavo runu tiesas S. Beketa lugas “Gaidot Godo” varoņu apsūdzībai vai aizstāvībai.</p>

6. Eksistenciālisms latviešu literatūrā (11% no kopējā mācību stundu skaita)

- 6.1. eksistenciālisma rašanās apstākļi un galvenās iezīmes;
- 6.2. eksistenciālismam raksturīgās neziņas, iznīcības un cilvēka kā rotaļlietas likteņa rokās atklāsme G. Zariņa garstāstā “Varonības Augstā dziesma” vai trimdinieka eksistences duālisms I. Šķipsnas romānā “Aiz septītā tilta”.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot eksistenciālisma atšķirību no citiem virzieniem.</p> <p>Saprot trimdinieka personības traģismu bezmāju situācijā kā kultūrvēsturisku fenomenu.</p> <p>Pārdomā un apzinās brīvības un atbildības vērtību eksistenciālisma skatījumā.</p>	<p>Saprot eksistenciālisma jēdzienu.</p> <p>Raksturo cilvēka eksistenciāli traģisko dzīves izjūtu – brīvības alkas, attieksmi pret dzīvību un nāvi kara apstākļos – un saprot eksistenciālo izvēles brīvību G. Zariņa garstāstā “Varonības Augstā dziesma” sižetā, tēlu attiecībās un valodā.</p> <p>Raksturo trimdā dzīvojošas sievietes pašanalīzi I. Šķipsnas romāna “Aiz septītā tilta” varones iekšējās un ārējās dzīves – identitātes, nemāju, ģimenes, karjeras problēmu – atveidē un saprot eksistenciālo izvēles brīvību, romāna kompozīcijas savdabību.</p>	<p>Izmanto racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu G. Zariņa vai I. Šķipsnas darbu eksistenciālisma iezīmju noteikšanā.</p> <p>Fiksē savas lasītāja refleksijas un emocijas par G. Zariņa vai I. Šķipsnas darbu problēmām, tēlu attiecībām un autoru pozīciju tajos.</p> <p>Izsaka savu 21. gadsimta cilvēka viedokli par cilvēka eksistenciālo izvēli ekstremālos apstākļos vēstulē.</p> <p>Izmanto biogrāfisko vai psihoanalītisko metodi teksta interpretācijā.</p>

7. Modernisma un tradicionālisma iezīmes Otrā pasaules kara iespaidā tapušajā latviešu literatūrā (12% no kopējā mācību stundu skaita)

- 7.1. okupācijas laika literatūras tematiskais un žanriskais raksturojums;
- 7.2. cilvēka dvēseles liktenis totalitāras ideoloģijas apstākļos V. Strēlertes dzejā;
- 7.3. varas un personības attiecību traģiskas atklāsmes M. Zīverta kamerlūgā (traģēdijā) “Vara” vai brīvvalsts laika mākslinieku vides spilgta atklāsmes A. Eglīša romānā “Homo novus”.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot okupācijas laika literatūras tematiskās īpatnības, žanru daudzveidību un novērtē literātu garīgo neatkarību no okupācijas režīma.</p> <p>Saprot personības un varas attiecību vēsturisko un psiholoģisko pamatu.</p> <p>Saprot V. Strēlertes personības eksistenciālo dramatismu.</p> <p><i>Saprot sūtības jēgu un pārdomā tās īstenojuma ētiskumu.</i></p>	<p>Raksturo tautas likteņa, personiskās sāpes, reālā laika un mūžības un metafiziskā pārdzīvojuma spilgtumu V. Strēlertes dzejas motīvos, tēlos, valodas tēlainībā, romantisma un modernisma saistījumā.</p> <p>Izprot V. Strēlertes liriskā “es” neatkarīgo personību, filozofisku distancēšanos no laikmeta realitātes dabas, dzīvības un skaistuma pasaulē.</p> <p>Raksturo kāpinājumā tēloto varas un personības attiecību atklāsmi Mindauga tēlā M. Zīverta viencēlienā “Vara”; tās vēsturisko tematiku, konfliktu, tēlu attiecības, kompozīciju un māksliniecisko atveidi.</p> <p>Izprot nežēlīgā, varmācīgā Mindauga tēla pretrunīgumu, izvēles starp personīgās laimes un valstiskā labuma traģismu un novērtē lugas dialogu māksliniecisko spilgtumu un zemtekstus.</p> <p>Raksturo brīvvalsts laika vidi, mākslinieku bohēmu, radošos centienus A. Eglīša romāna “Homo novus” tematikā, spilgtajā sižeta veidojumā, tēlu savstarpējās attiecībās,</p>	<p>Izmanto racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu V. Strēlertes, M. Zīverta vai A. Eglīša darbu kopīgo un atšķirīgo iezīmju noteikšanā tautas un indivīda likteņa raksturojumā.</p> <p>Fiksē savas lasītāja refleksijas un emocijas par V. Strēlertes, M. Zīverta vai A. Eglīša darbos ietvertu personības nolemības un izvēles problēmu.</p> <p>Pēta 14. gadsimta vēsturisko norišu atveidi literāros darbos.</p> <p>Formulē savu viedokli par neatkarīga cilvēka vērtībām V. Strēlertes vai A. Eglīša darbos un savā pieredzē pārspriedumā.</p> <p>Izvēlas un norunā sev nozīmīgu V. Strēlertes dzejoli.</p> <p>Izmanto biogrāfisko vai psihoanalītisko, vai strukturālo, vai receptīvi estētisko metodi teksta interpretācijā.</p>

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
	<p>gredzenveida kompozīcijā un asprātīgajā valodā.</p> <p>Izprot lauku, Rīgas un Parīzes simbolisko nozīmi un “jaunā cilvēka” – apņēmīga censoņa vai izsmalcināta avantūrista – būtību un novērtē A. Eglīša ironiski labvēlīgo pozīciju pret tēlotajām parādībām.</p>	

8. Modernisma un tradicionālisma iezīmes latviešu literatūrā 20. gadsimta 60.–90. gados (32% no kopējā mācību stundu skaita)

- 8.1. padomju laika literatūras raksturojums, autoru pilsoniskās drosmes atklāsmes zemtekstos. Attieksmes maiņa pret dzīves un cilvēka atveidi 20. gadsimta 80. gadu beigās;
- 8.2. A. Bela stilistiski daudzveidīgais domu un ideju romāns par cilvēka un laikmeta mijiedarbi “Saucēja balss” vai psiholoģisko cēloņsakarību un cilvēka dvēseles dziļi norišu atklāsmes R. Ezera noveļu romānā “Zemdegas”;
- 8.3. personības un laika attiecības O. Vācieša dzejā un poēmās “Einšteiniāna” un “Klavierkoncerts”;
- 8.4. tiešanās uz pasaules sakārtotību laikā un cilvēkā I. Ziedoņa dzejā;
- 8.5. spilgtu dzīves brīžu filozofiski apcerīgā atklāsmes I. Ziedoņa epifāniju saturā, tēlos, mākslinieciskajā izteiksmē;
- 8.6. cilvēka godīguma un vēsturiskās atmiņas atklāsmes V. Belševicas dzejā vai romantismā sakņotas pilsoniskās drosmes, tautas un indivīda brīvības alku un intīmo motīvu atklāsmes K. Skujenieka dzejā;
- 8.7. personības konflikts ar savu laiku K. Elsberga dzejas motīvu, tēlu atveidē un mākslinieciskajā izteiksmē vai pašreizējā un pārļaicīgā, cilvēka un civilizācijas konflikta cauraustā P. Brūvera dzeja, tās motīvi, tēli, mākslinieciskais un valodas spilgtums;
- 8.8. sirreālismā balstītā L. Stumbres viencēliena “Ezers” konflikts, tēlu attiecības, kompozīcija un mākslinieciskā izteiksme vai N. Ikstenas modernisma virzienā atklātās disharmoniskās mātes un meitas attiecības romānā “Dzīves svinēšana”.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot cilvēka kā individualitātes nostiprināšanos, nacionālo vērtību atgriešanos un kritisku dzīves vērtējumu sabiedrības atveidē mākslinieciskajos zemtekstos.</p> <p>Saprot 20. gadsimta 60.–80. gadu latviešu literatūru un literatūras uzdevumu maiņu 80. gadu beigās.</p> <p><i>Apzinās valodas eksistenciālo būtību.</i></p> <p>Saprot 20. gadsimta 90. gadu latviešu literatūras īpatnības – orientēšanos uz pagātņi, ieilgušu protestu pret kādreiz uzspiesto padomju ideoloģiju, tīksmināšanos par negācijām, dziļi izmisumu, dzīvības un nāves motīvu, dzīves fragmentārisma</p>	<p>Saprot jēdzienus: groteska, paradokss, epatāža, depoetizācija, apziņas plūsma, reminiscence.</p> <p>Raksturo laikmeta panorāmu, varmācīgas sabiedrības atklāsmi galvenā varoņa Ā. Karlsona modernajam romānam raksturīgā redzējumā, viņa atteikšanos no personīgās dzīves un ziedošanos augstākiem mērķiem A. Bela romānā “Saucēja balss” tematikā, tēlu attiecībās, simbolos (saucēja balss, uguns, vārds, melnā čūska, dinosaurs u. c.).</p> <p>Saprot apziņas plūsmas izpausmes Karlsona monologos, izjūtās, pārdzīvojumos, attieksmē pret ār pasauli un to nozīmi romāna kompozīcijā, valodas īpatnējo leksisko, fonētisko un grafisko</p>	<p>Prot izmantot racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu 20. gadsimta 60.–90. gadu spilgtu dzejas, prozas un dramaturģijas darbu apgūvē.</p> <p>Formulē viedokli pārspriedumā “20. gadsimta cilvēka personības pretrunīgums latviešu prozā”.</p> <p>Pēta 20. gadsimta latviešu rakstnieka personības un laika konfliktu un tā atspoguļojumu literārajā darbībā.</p> <p>Raksta radošu darbu ar pētnieciskiem elementiem “Latviskuma formula I. Ziedoņa dzejā un epifānijās”.</p>

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>izjūtu.</p> <p>Saprot sirreālismu kā vienu no modernisma strāvojumiem un tā atšķirību no citiem virzieniem.</p> <p>Saprot 20. gadsimta 60.–90. gadu rakstnieku personības nebrīves izjūtas traģismu pašu dzimtenē, nozīmi cilvēcisko vērtību nosargāšanā, mākslinieciski spilgto devumu literatūras attīstībā un ietekmi latviešu kultūrā.</p> <p>Saprot I. Ziedoņa personības īpašo kultūrvēsturisko nozīmi cilvēka kā personības pilnveides mudinājumā, latvisko vērtību nosargāšanā literatūrā un kultūrvidē.</p> <p>Saprot V. Belševicas – mātes un dzejnieces – un K. Elsberga traģisko likteni kā padomju laika nebrīves un varmācības liecību, abu dzejnieku bezkompromisa opozīciju padomju ideoloģijai, cilvēcisko un mākslinieciski spilgto devumu latviešu literatūras attīstībā un ietekmi latviešu kultūrā.</p> <p><i>Apzinās cilvēka sirdsapziņu kā vērtību.</i></p>	<p>organizāciju, folkloras un Bībeles reminiscences.</p> <p>Raksturo varoņu biogrāfiju un likteņu krustošanos laikā un telpā, vajājošās pagātnes motīva, atsvešinātības, vientulības, nepiepildītu ilgu atklāsmi R. Ezeras noveļu romāna “Zemdegas” tematikā un tēlu pašanalīzē un attiecībās un vērtē romāna – fantasmagorijas žanriskās īpatnības un intermēdiju izmantojumu noveļu sasaistē.</p> <p>Raksturo aktīvas individualitātes kaismīgu dzīves, savas dzimtās vietas, laikmeta, civilizācijas un progresa attiecību un globālā taisnīguma izjūtu O. Vācieša dzejas un poēmu motīvu, tēlu atveidē, vērtē to kompozīcijas, formas un mākslinieciskās izteiksmes lirisko un publicistiski ekspresīvo intonāciju.</p> <p>Raksturo trauksmes un apcerīga miera, misijas apziņas, laika, tautas tradīciju un folkloras vērtību pārmantojamības, cilvēka diženuma un seklumu motīvu atklāsmi I. Ziedoņa dzejā, formas un mākslinieciskās izteiksmes spilgtumu.</p> <p>Izprot I. Ziedoņa dzejas liriskā “es” filozofisko pašanalīzi – radošu koncentrēšanos un mūžīgo vērtību – mātes, ģimenes, darba, tēvzemes, principu un jūtīguma – pārmantojamību un vērtē raksturīgos dzejas simbolus – ceļu un kustību.</p> <p>Raksturo un vērtē godbijību, garīgo vērtību un jūtu dzīves dominanti, personību degradējošo norišu lirisku, publicistiski asprātīgu, ironisku vai paradoksālu atveidi I. Ziedoņa epifāniju tematikā, tēlos, mākslinieciski spilgtā prozas un lirisko elementu savijumā un metaforikā.</p>	<p>Pēta kāda 20. gadsimta 60.–90. gadu autora dzejas tēlu galeriju un prezentē, izmantojot kādu citu mākslas veidu.</p> <p>Analizē kāda 20. gadsimta 60.–90. gadu dzejnieka darbos pausto pārdzīvojumu aktualitāti.</p> <p>Izveido kāda 20. gadsimta 60.–90. gadu dzejnieka cilvēcības skaidrojošo vārdnīcu.</p> <p>Izmanto biogrāfisko vai psihoanalītisko, vai strukturālo metodi 20. gadsimta 60.–90. gadu teksta interpretācijā.</p>

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
	<p>Raksturo liriskā “es” apcerīgo attieksmi pret personības attiecībām ar vēsturi, varu un tautu, dabas harmonizējošā spēka un mīlestības attēli V. Belševicas dzejas motīvos, tēlos un vērtē dzejoļu kompozīcijas, formas un valodas leksisko un tēlaino izteiksmību.</p> <p>Raksturo liriskā “es” romantiski apcerīgu attieksmi pret personības un varas, mīlestības un radīšanas atklāsmi K. Skujenieka dzejas motīvu, tēlu atveidē, vērtē dzejoļu kompozīcijas, formas un mākslinieciskās izteiksmes spilgtumu.</p> <p>Raksturo K. Elsberga dzejas liriskā “es” pārdzīvojuma tiešumu: skumjas, dramatisko un kritisko attieksmi pret savu laiku un sabiedrību, ikdienas pelēcību, dzīves dogmām pretstatā brīvības, mīlestības un bērna motīva atveidei, vērtē dzejoļu kompozīcijas, formas un groteskas, epatāžas, paradoksa un depoetizācijas izpausmi neliterāro leksikas slāņu izmantojumā.</p> <p>Raksturo liriskā “es” apcerīgo attieksmi pret cilvēka esību viņu apdraudošā vidē, mūžībā aizgājušo baltu tautu likteni P. Brūvera dzejas motīvu un tēlu atveidē, vērtē dzejoļu kompozīcijas, formas un mākslinieciskās izteiksmes spilgtumu – savdabīgās metaforas un simbolus.</p> <p>Raksturo L. Stumbres viencēliena “Ezers” varoņu mēģinājumu pārvarēt savstarpējo atsvešinātību, konfliktu starp romantisko un pragmatisko dzīves uztveri, starp vīrieti un sievieti, nespēju pieņemt otra citādību. Izprot Alises pārejas no sadzīviskas realitātes nereālā pasaulē sirreālo būtību,</p>	

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
	<p>simbolus – ūdens, uguns, purva, Jāņu nakts, zivs, tumsas, gaismas –, dialogos ietverto zemtekstu.</p> <p>Izprot N. Ikstenas romāna “Dzīves svinēšana” varoņu nespēju pieņemt realitāti un tagadni, tiekšanos pēc izdomātiem ideāliem, Eleonoras tēlā atklāto laika ārdošo ietekmi uz sievietes mātes misiju, meitas Helēnas atsvešināšanos, vientulību, dzīvi kā pienākumu un nāvi kā visa izlīdzinājumu romāna varoņu neparastajās attiecībās.</p> <p>Raksturo gredzena kompozīciju, stāstītos notikumus kā īsu realitātes brīdi starp diviem sapņiem, modernismam raksturīgo hronoloģijas trūkumu dzīves stāstos, dzīvības un nāves mistēriju laikā un telpā, romantisku tuvošanos pretrunu atrisinājumam – mīlestības un dzīvošanas prieka atklāsmei – valodas spilgtumu.</p>	

9. Postmodernisms latviešu literatūrā 20. un 21. gadsimta mijā (4% no kopējā mācību stundu skaita)

9.1. postmodernisma rašanās apstākļi un galvenās iezīmes 20. gadsimta 2. pusē;

9.2. postmodernismam raksturīgā sižeta un varoņu raksturu loģikas dekonstrukcija un valodas īpatnības J. Einfelda “Mēness bērņā”.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot postmodernisma rašanās apstākļus un iezīmes: dekonstrukciju, spēles elementus, fragmentārismu, ierastās loģikas trūkumu, dažādu žanru un stilu sajaukumu.</p> <p>Izprot postmodernisma tekstu interpretācijas brīvību (“autora nāvi”) salīdzinājumā ar tradicionālajiem tekstiem.</p> <p>Saprot J. Einfelda novatorisko devumu postmodernisma literatūras attīstībā un ietekmi latviešu kultūrā.</p> <p><i>Pārdomā un apzinās vērtības un antivērtības (dekonstruētas vērtības) pretstatu savā kultūras apguves procesā.</i></p>	<p>Raksturo sižeta, tēlu raksturu un valodas jēgas dekonstrukciju un teksta fragmentārismu J. Einfelda “Mēness bērņā”.</p>	<p>Izmanto racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu postmodernisma tekstu uztverē.</p> <p>Fiksē savas lasītāja refleksijas un emocijas par J. Einfelda “Mēness bērņā”.</p> <p>Formulē savu viedokli par J. Einfelda postmodernisma izpausmēm radošā darbā.</p> <p>Izmanto strukturālo metodi teksta interpretācijā.</p>

10. Ieskats 21. gadsimta jaunākajā latviešu literatūrā (5% no kopējā mācību stundu skaita)

- 10.1. jaunākās literatūras veidu, žanru, tematikas, māksliniecisko tendenču raksturojums;
 10.2. reālās pasaules mirkļu un to dziļākās jēgas atklāsmē I. Ābeles dzejas motīvos, tēlos un mākslinieciskajā savdabībā vai modernismā balstītā varoņu tagadnes fatālās atkarības no pagātnes notikumiem atveide I. Ābeles lugas “Dzelzsāle” konfliktā, tēlu attiecībās, kompozīcijā, valodā, vai izglītojamajam tuva jaunākās literatūras autora darba (tematikas, problēmu, motīvu, tēlu, māksliniecisko īpatnību) raksturojums.

Sasniedzamais rezultāts

Literatūra – kultūras sastāvdaļa	Literatūra – vārda māksla	Radošā darbība
<p>Saprot jaunākās literatūras attīstības iezīmes: tematiku, problēmu loku, autoru mākslinieciskās īpatnības.</p> <p>Saprot pārmantojamības un tradīciju uzturēšanas nozīmi literatūrā un novatoriskas iezīmes jauno autoru daiļradē.</p> <p>Izprot rakstnieka garīgās biogrāfijas – filozofisko un estētisko uzskatu – nozīmi viņa darbu idejas, tēlu un mākslinieciskuma noteikšanā.</p> <p>Saprot jauno literatūras tendenču kopību ar pasaules literatūras procesu.</p> <p><i>Pārdomā un apzinās literatūras vērtību nozīmi savā kultūrizglītībā.</i></p> <p><i>Analizē un vērtē sevi kā nacionālās kultūras daļu.</i></p>	<p>Raksturo I. Ābeles liriskā “es” poētiski mirklīgo izjūtu un spilgto vizualizāciju motīvos, tēlos un mākslinieciskajā izteiksmē.</p> <p>Raksturo I. Ābeles lugā “Dzelzsāle” atklāto tradicionālās vērtību sistēmas relatīvismu, varoņu ģimenes, mājas kā cietumam līdzīgas vides izjūtu, bēgšanu un atgriešanos bailēs no pasaules, sociālo noslāņošanu, narkomānijas kā laikmeta lāsta atklāsmi un nemitīgo spriedzi tēlu attiecībās.</p> <p>Raksturo izvēlētajā literārajā darbā iešifrētos konfliktus, problēmas, tēlu attiecības, mākslinieciskās īpatnības un salīdzina ar iepriekšējo tradīciju.</p>	<p>Izmanto racionālus materiālu vākšanas paņēmienus un intensīvo lasīšanu jaunākās literatūras apgūvē.</p> <p>Formulē savu viedokli par cilvēka dzīves izjūtu jaunākajā literatūrā pārspriedumā vai referātā, vai recenzijā.</p> <p>Izmanto psihoanalītisko vai strukturālo metodi teksta interpretācijā.</p> <p><i>Novērtē literatūras lomu savas lasītāja jūtu un intelektuālās pieredzes izaugsmē, individuālās un nacionālās identitātes attīstībā.</i></p>

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Istenojot programmu, attiecībā uz vērtēšanu jāievēro Ministru kabineta noteikumos par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu noteiktie izglītojamo iegūtās vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipi un kārtība.

Vērtēšanas organizētājs un vērtētājs:

- atbilstoši vērtēšanas mērķim izmanto diagnosticējošo, formatīvo un summatīvo vērtēšanu;
- izvēlas piemērotāko vērtēšanas vietu mācību procesā (ievadvērtēšana, kārtējā vērtēšana un nobeiguma vērtēšana);
- izmanto daudzveidīgas vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus;
- izvēlas vērtēšanas saturu atbilstoši mācību priekšmetā noteiktajam izglītojamā sasniedzamajam rezultātam;
- nosaka vērtēšanas kritērijus un izmanto pārbaudes darba mērķim atbilstošu vērtējuma atspoguļošanas veidu.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas uzdevumi	Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai – turpmāko mācību mērķu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošanai.	Dot iespēju izglītojamajam noteikt mācību sasniegumus attiecībā pret būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt izglītojamā atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu.	Noteikt izglītojamā mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem (informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).
Vieta mācību procesā (norises laiks), biežums	Ievadvērtēšanu ieteicams veikt mācību kursa, mācību gada vai temata sākumā.	Kārtējo vērtēšanu veic mācību procesa laikā. Pedagogs to organizē pēc nepieciešamības.	Nobeiguma vērtēšanu veic katra temata noslēgumā, nepieciešamības gadījumā apvienojot nelielus tematus vai apjomīgākos tematus sadalot sīkāk. Var izmantot mācību gada, izglītības pakāpes beigās.
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apguvē.	Saturu veido būtiskākie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apguves laikā.	Saturu veido izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamajam iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas formas	Izmantojamas daudzveidīgas vērtēšanas formas: mutvārdu, rakstiskas, praktisku prasmju, kombinētas; individuāla vai kolektīva snieguma; vērtēt iespējams gan ar objektīvi, gan subjektīvi vērtējamiem uzdevumiem.		
Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Novērošana, saruna, aptauja, tests u. tml.	Mācību rezultātu pārbaudīšanai galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā. Novērošana, saruna, aptauja, darbs ar tekstu, vizualizēšana, eseja, referāts, diskusija, mājas darbs u. tml.	Rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, pētniecisks darbs, individuāls vai grupas projekts u. tml.
Vērtētājs	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtējuma objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā pedagogs atbilstoši izvēlētajām vērtēšanas formām un metodiskajiem paņēmieniem. Kritēriju izstrādāšanā var iesaistīt izglītojamos, lai pilnveidotu vērtēšanas un pašnovērtēšanas prasmes. Pedagogs iepazīstina izglītojamos ar vērtēšanas kārtību.		
Vērtējuma atspoguļošana	Vērtējums aprakstošs.	Vērtējums aprakstošs vai ieskaitīts/neieskaitīts.	Pedagogs vērtē 10 ballu skalā un to dokumentē.

Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums

Mācību līdzekļi

1. Mācību literatūra

1.1. Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātā mācību literatūra mācību priekšmetā “Literatūra” (publicēta internetā ISEC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”);

1.2. papildu literatūra: izglītojamajiem vai pedagogiem domātā mācību vai metodiskā literatūra, kuru nav apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet kuru var izmantot kā papildu literatūru atsevišķu standartā noteikto pamatprasību apguvei vai mācību sasniegumu pārbaudei attiecīgajā mācību priekšmetā: uzdevumu krājumi, hrestomātijas, izdales materiāli u. tml.;

1.3. uzziņu literatūra: vārdnīcas, enciklopēdijas, antoloģijas u. tml. izdevumi;

1.4. periodiskie izdevumi;

1.5. interneta resursi.

2. Uzskates un tehniskie līdzekļi, iekārtas

2.1. uzskates līdzekļi: tabulas, plakāti, mākslas darbu reprodukcijas, attēli, videomateriāli ar mākslas filmām un teātra izrādēm, citu informāciju, kurā ietverta literatūras mācībām noderīga informācija, mūzikas ieraksti, audiovizuālie mācību līdzekļi u. tml.;

2.2. tehniskie līdzekļi un iekārtas: magnētiskā tāfele, interaktīvā tāfele, dators ar interneta pieslēgumu, projektor, atskaņotājs, magnetofons, televizors, kodoskops u. tml.

Mācību metodes

Nosauktajām mācību metodēm ir ieteikuma raksturs. Metožu izvēli nosaka mācību satura apguves mērķis un uzdevumi. Svarīga ir izvēlēto metožu daudzveidība, kas padara mācību procesu interesantāku gan pedagogiem, gan izglītojamajiem, kuru mācīšanās stili ir atšķirīgi. Programmā galvenā uzmanība veltīta tām metodēm, kuras ir aktuālas vidusskolā.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Apskats	Pedagogs rosina izzināt situāciju par kādu jautājumu. Izglītojamie vāc informāciju, veicot aptauju, anketēšanu, uzzinot datus, rezultātus apkopo rakstiskā apskatā.	Apkopojot ziņas, piemēram, par V. Šekspīra lugu iestudējumiem Latvijas teātros, izglītojamie anketē skolasbiedrus vai plašāku sabiedrību par redzētajām izrādēm, savāc informāciju un to rakstiski apkopo.
Āra nodarbības	Pedagogs sagatavo jautājumus vai uzdevumus, uz kuriem izglītojamie atbildi var rast dabā. Izglītojamie novēro, pieraksta, klasē vai mājās sagatavo pārskatu par paveikto.	Ekskursija pa kultūras un literatūras objektiem, piemēram, vietas (ielu nosaukumu) saistība ar rakstnieka vārdu; rakstnieka novadnieka darbos atklāto vietu ekskursijas “takas” izveide.
Darbs ar tekstu	Pedagogs piedāvā tekstus lasīšanai (atbilstoši izglītojamo lasīšanas tehnikas apguves līmenim) vai ierakstītus tekstus audio un video kasetēs mācību uzdevumu veikšanai mācību stundā/mājās vai pašizglītībai. Izglītojamais iepazīstas ar tekstu un iegūst informāciju: veido jautājumus vai analizē, atbild uz jautājumiem – atbilstoši mācību uzdevumam.	Teksta lasīšana, izmantojot pārskatīšanas, detalizētas lasīšanas un intensīvās lasīšanas paņēmienus; teksta analīze pēc iepriekš pedagoga vai klasesbiedru piedāvātiem jautājumiem; teksta interpretācija, izmantojot atbilstošāko interpretācijas metodi: biogrāfisko, socioloģisko, psihoanalītisko, strukturālo, hermeneitiku u. c.
Debates	Pedagogs (vai izglītojamie) piedāvā apspriešanai kādu apgalvojumu. Diviem izglītojamajiem vai izglītojamo grupām ir uzdevums argumentēti aizstāvēt divus pretējus viedokļus. Debates var organizēt kā sacensības, kas notiek pēc zināmiem noteikumiem.	Klase, sadaloties 2 daļās, argumentē un aizstāv savu viedokli, piemēram, par Raiņa traģēdijas “Jāzeps un viņa brāļi” galvenā varoņa dzīves dilemmu – piedot vai atriebt; izsaka un argumentē viedokli, vai H. Ibsena lugas varonis Pērs Gints ir tikai egoists un kompromisu meistars, vai arī viņā ir kādas pozitīvas iezīmes.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Demonstrēšana	Pedagogs vai izglītojamais rāda un stāsta pārējiem izglītojamajiem, kā kaut ko dara.	Izveido pārskatu plakātā vai izdalē, vai izmantojot datorprojektoru, piemēram, kā romantisma virzienā rakstīts darbs atšķiras no reālisma darba, pamatojot to ar konkrētiem piemēriem.
Diskusija	Pedagogs (vai izglītojamie) piedāvā apspriešanai kādu tematu. Izglītojamie (grupa vai visa klase) iesaistās sarunā, argumentēti aizstāvot savu viedokli.	Līdzīgi kā debates, tikai tematu izraugās jau iepriekš, lai izglītojamie individuāli vai grupā sagatavotu argumentus, aizstāvot savu viedokli, piemēram, Raiņa nākotnes cilvēka tēls kā izcilas personības projekcija, salīdzinot ar mūsdienu cilvēku. Tā var būt arī kā pārbaudes forma, piemēram, “punktētā diskusija”, kurā pēc noteiktiem kritērijiem piedalīšanās diskusijā tiek vērtēta ballēs vai citādi.
Eseja	Pedagogs aicina izglītojamies pēc noteiktas struktūras veidot rakstu darbu (pārspriedumu, domrakstu u. c.) par noteiktu tematu. Izglītojamie individuāli raksta, ievērojot noteikto darba struktūru un tematisko izklāsta veidu, izsakot savas domas, attieksmi.	Argumentētā esēja, kurā, stingri ievērojot šādas esejas kompozīciju, ar faktiem un piemēriem tiek pausts izglītojamā subjektīvais viedoklis, formulēti secinājumi un atziņa par kādu tematu, piemēram, “Vecāku un bērnu atsvešinātības cēloņi O. de Balzaka romānā “Gorio tēvs”, “Cilvēks izvēles situācijā A. Upīša novelēs”.
Intervija	Pedagogs uzdod izglītojamajiem iztaujāt par noteiktu tematu vienu vai vairākus cilvēkus. Izglītojamie pēc sarunas apkopo rezultātus un veido secinājumus.	Intervija ar rakstnieku par viņa daiļrades jautājumiem, piemēram, kā zinātniski pētnieciskā vai projekta darba sastāvdaļa; mācību intervija – izglītojamie stundā iztaujā viens otru individuāli vai grupās par apgūstamo tematu, paši formulējot jautājumus, lai noskaidrotu citu izpratni par kādu literatūras problēmu un, salīdzinot iegūto informāciju un secinājumus, paši mācītos.
Izpēte (izzināšana)	Pedagogs uzdod izpētīt kādu jautājumu vai problēmu. Izglītojamie izdomā jautājumus, uz kuriem jāmeklē atbildes, vāc informāciju, izvērza pieņēmumus, pārbauda tos, nosaka iespējamās risinājumus.	Tas var būt referāta vai apskata priekšdarbs, vai, piemēram, ziņojums, kas gatavojams argumentētai sarunai nākamajā stundā – “Kāpēc L. Stumbres viencēliens “Ezers” uzlūkojams par modernismā rakstītu darbu?”.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Jautājumi	Pedagogs (vai izglītojamie) mutvārdos vai rakstiski uzdod jautājumus par noteiktu tematu.	Izglītojamie sagatavo jautājumus individuāli vai grupā, piemēram, par tematu "I. Ziedoņa liriskā "es" pašanalīze", un uzdod klasesbiedriem.
Kooperatīvās mācīšanās metodes	Pedagogs piedāvā izglītojamo grupām uzdevumu vai projekta darbu, kura veikšanai nepieciešama izglītojamo produktīva sadarbība, jo rezultāti ir atkarīgi no katra grupas dalībnieka paveiktā. Grupas dalībnieki ir ar dažādām zināšanām un spējām, mācās cits no cita, apmainās ar idejām un atbilstošu informāciju. Notiek aktīva mijiedarbība arī starp grupām. Pedagoģs organizē norisi un konsultē izglītojamos.	Produktīvi izmantojamas dažādas kritiskās domāšanas attīstīšanai paredzētās kooperatīvās (grupu) mācīšanās formas par jebkuru literāru parādību un darbu, piemēram, "veselā salikšana no daļām", "galerija". Šie paņēmieni īpaši noderīgi, lai izglītojamie pilnveidotu prasmi paši sagatavot mācību materiālu citu izglītošanai, kā pilnveidotu veikuma prezentācijas iemaņas.
Lomu spēle	Pedagogs rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem mācību situācijas aprakstu (to iespējams atveidot lomās). Izglītojamie iejūtas atveidojamajās lomās atbilstoši uzdevumam. Pārējie izglītojamie var vērot, pierakstīt un vērtēt, lai pēc situācijas izspēlēšanas piedalītos diskusijā.	LAVT paņēmiens (loma, adresāts utt.), literārā tiesa par jebkuru literāru darbu ar spilgti izteiktiem dažādi vērtējamiem uzskatiem, sekmējot izglītojamo ētisko un māksliniecisko vērtību analīzes prasmi u.c., piemēram, 10. klasē – literārā tiesa par R. Blaumaņa drāmas "Pazudušais dēls" varoņiem; 12. klasē – runa tiesas procesam S. Beketa lugas "Gaidot Godo" varoņu apsūdzībai vai aizstāvībai.
Pētījums (izglītojamo zinātniski pētnieciskais darbs)	Pedagogs vai pats izglītojamais formulē problēmu vai jautājumu, kas jāizpēta, lietojot zinātniskās izziņas metodes. Izglītojamais patstāvīgi vāc un apkopo informāciju, pieraksta rezultātus, izklāsta pētījuma rezultātus (parasti rakstveidā).	Veicams 11. vai 12. klasē par jebkuru tematu, kas izglītojamo saista un kuram iespējams izvirzīt hipotēzi un pētāmo problēmu, lai, pētot zinātnisko literatūru, izglītojamais salīdzinātu teorētiskās atziņas ar paša atklājumiem un formulētu secinājumus, piemēram, "Cilvēka un dabas harmonijas tēlojums E. Virzas "Straumēnos"", "Reminiscences un alūzijas G. Repšes stāstu krājumā "Septiņi stāsti par mīlu"".

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Prātavētra	Pedagogs (vai izglītojamie) izvirza jautājumu vai problēmu vai iepazīstina ar tematu. Izglītojamie izsaka iespējamās atbildes, idejas, būtiskus vārdus u. tml., uzmanīgi klausoties, papildinot, bet nekommentējot un nevērtējot citu idejas.	Šis paņēmieni ļoti labi noder, uzsākot jaunu tematu, lai noskaidrotu izglītojamajiem jau zināmo, mācītu prasmi uzklaut citu viedokli, piemēram, 10. klasē – noskaidrot izglītojamo zināšanas par latviešu mītu veidiem, Lāčplēša tēlam raksturīgo simboliku u. c.
Problēmu risināšana	Pedagogs vai izglītojamais formulē problēmu vai jautājumu, uz kuru jārod atbilde. Izglītojamie precizē problēmjautājumu, izdomā risinājuma plānu, īsteno to, izvērtē rezultātu, vai tas ir uzdotās problēmas atrisinājums un vai problēmu varētu risināt citādāk.	10. klases izglītojamie cenšas, piemēram, atrast atbildi, kā būtu jārikojas V. Šekspīra Hamletam, lai viņā nebūtu renesansei raksturīgo humānisma krīzes iezīmju.
Projektu metode	Pedagogs palīdz izglītojamajiem formulēt projekta mērķi, izveidot darba grupas, sniedz atbalstu projekta izveidē. Izglītojamie grupā formulē idejas un jautājumus, iegūst informāciju, pēta un risina problēmas, apkopo darba rezultātus un iepazīstina ar tiem pārējos izglītojamos.	Projektu var veikt konkrētas mācību tēmas ietvaros vai kā plašāku patstāvīgu darbu ilgākā laika periodā, piemēram, "Pilsētas cilvēks A. Čaka dzejā un manā skatījumā vārdos un krāsās", kurā izglītojamais izraugās atbilstošus A. Čaka dzejoļus, uzraksta savu viedokli par pilsētas cilvēku tajā un salīdzina, kāds šis cilvēks ir šodien (izmantojama prese, žurnāli, tiešais izglītojamā vērojums). Līdzās rakstītajam tekstam izglītojamais veido zīmējumu (gleznojumu) krāsās vai kolāžu, kas simboliski ilustrē vārdos izteikto viedokli.
Saruna (mācību dialogs)	Pedagogs vai izglītojamais uzdod jautājumus un vada sarunu, ievērojot saņemtās atbildes. Pārējie izglītojamie iesaistās sarunā atbilstoši noteikumiem.	Izglītojamo grupa pēc iepriekšējas vienošanās ar pedagogu ir sagatavojusi jautājumus par apgūstamo tematu klasesbiedru iztaujāšanai un tālāko sarunu vada atkarībā no saņemtajām atbildēm, piemēram, "J. Jaunsudrabiņa romāns "Jaunsaimnieks un Velns"" (kaislību postošā ietekme, pienākuma un atbildības vieta galveno varoņu likteņos utt.).

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Situāciju izspēle	Pedagogs rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem reālas situācijas aprakstu. Izglītojamie risina šo situāciju, uzņemoties dažādus situācijai atbilstošus pienākumus un izspēlējot tos. (Simulāciju raksturo lielāka nenoteiktība, elastīgums un sarežģītība, salīdzinot ar lomu spēli.)	Lai emocionālāk un pārliecinošāk izglītojamie izjustu laikmetu, vidi, apstākļus, var, piemēram, rosināt izglītojamās grupās iejusties Sofokla traģēdijas “Valdnieks Oidips” kāda fragmenta inscenējumā, pēc tam pārrunāt radušās izjūtas un domas.
Situācijas analīze	Pedagogs vai izglītojamais rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem reālas situācijas aprakstu un lūdz atbildēt uz jautājumu vai jautājumiem par šo situāciju. Izglītojamie pārrunā (dažkārt arī novēro), analizē, pieraksta, secina, veido kopsavilkumus vai ieteikumus.	Skatīt “Problēmu risināšana”.
Spēles	Pedagogs ir sagatavojis atbilstošajai tēmai vai konkrētajai stundai tematiski atbilstošu galda spēli vai kustību spēli un iepazīstina ar tās noteikumiem izglītojamās. Izglītojamie iesaistās spēlē. Spēles sagatavošanu pēc pedagoga norādījumiem var veikt arī izglītojamie.	Pēc apgūta temata var veidot kopsavilkumu, izmantojot, piemēram, “Mēmo šovu”, lai atcerētos literārā darba spilgtākās epizodes un tēlu rakstura īpatnības. Skatīt “Lomu spēles”.
Stāstījums (izklāsts, lekcija)	Pedagogs vai izglītojamais izklāsta kāda temata saturu, tas var būt kādu ideju, viedokļu, faktu, teoriju vai notikumu izklāsts. Izglītojamie klausās, veido pierakstus atbilstoši uzdotajam uzdevumam, uzdod jautājumus.	Izglītojamie klasē vai mājās patstāvīgi sagatavojuši ziņojumu par kāda plašāka temata konkrētiem jautājumiem, ko, iejūtoties pedagoga lomā, plānveidīgi izklāsta, bet pārējie klausoties veido pierakstus un uzdod jautājumus.
Vingrināšanās	Pedagogs uzdod, un izglītojamie vairākkārtīgi izpilda vienveidīgas darbības.	Vingrināšanās, piemēram, prozas, dzejas, dramaturģiska darba tekstanalīzē pēc sākotnēji kopīgi izstrādāta parauga analīzes un interpretācijas iemaņu veidošanai.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Vizualizēšana	Pedagogs vai izglītojamie izmanto vai izveido patstāvīgi dažādus simboliskus uzskates līdzekļus – domu kartes, shēmas, diagrammas, tabulas, plānus, kartes, zīmējumus u. c. (Simboliskie uzskates līdzekļi ir īstenības objektu attēli ar vārdu, simbolu un krāsu palīdzību.)	<p>Pedagogs piedāvā uzskati (attēlus, shēmas, tabulas), arī datorprezentāciju mācību temata spilgtākai apguvei. Tēmas nostiprināšanai izglītojamie izgatavo, piemēram, kartes ar sava novada literātu dzīves vietām, pierakstot arī kādas raksturīgas rindas no viņu daiļrades; izglītojamie izveido savu atsevišķa motīva vai konkrēta autora dzejoļu izlasi ar simboliskām ilustrācijām katram dzejolim; izglītojamais pārraksta dzejoļa tekstu un atsevišķus vārdus un rindas iekrāso noteiktā krāsā, izskaidrojot izmantoto krāsu jēgas aprakstu; izglītojamais izveido pārskata tabulas par rakstnieka personību un daiļradi, literatūras virzienu, laikmetu pēc dotiem vai paša izraudzītiem kritērijiem.</p> <p>Visa mācību gada laikā var vienoties par krāsu kartītēm, kuru paceļot izglītojamajam ir jārunā par atbilstošo jautājumu, piemēram, literāra darba problēmas – sarkana kartīte, kompozīcija – zaļa, darba varoņi/tēli – dzeltena, darba ideja – zila, mākslinieciskās īpatnības – violeta. Kartītes izmantojamas gan izglītojamā un pedagoga saziņā, gan individuālajā vai grupu darbā izglītojamo savstarpējā saziņā. Šādas krāsas var izmantot arī pierakstos, lai labāk varētu atrast nepieciešamo mācību informāciju.</p>